



Vere sanctus



Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie

Herfst 2011

Jaargang 10/nr. 2

Redactioneel

Beste lezer,

Op 8 oktober jl. hebben we tien jaar werking gevierd van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (afgekort VWHLL) met een bijzondere gast, Mgr. André-Jozef Léonard. Wie die tien jaar heeft meegemaakt moet wel even stilstaan bij deze feiten.

Toen we begonnen met onze werkgroep was de Latijnse liturgie nog taboe. We mochten er toen niet van dromen om in de belangstelling te komen. We waren een groep van enkele priesters en leken die hadden ervaren dat het Latijn ons hielp om devoot de Mis te vieren of het brevier te bidden, maar we mochten daarmee niet buitenkomen.

Daar ging verandering in komen: na drie jaar werk, mochten we op 24 september 2005 Mgr. Lescrauwaet, emeritus-hulpbischop van Haarlem, als celebrant hebben voor onze ledendag. Een pontificale viering, dat was een première voor onze werkgroep.

Enkele maanden voordien, op 8 april 2005, was de begrafenismis van de inmiddels Zalige Johannes Paulus II op het Sint-Pietersplein in het Latijn gevierd door de toenmalige kardinaal Ratzinger en in heel de wereld uitgezonden, als de normaalste zaak van de wereld. De tijden waren duide-

lijk aan het veranderen.

Tegen 2006 was onze bescheiden werking al sterk genoeg om onze voorzitter Mgr. De Maere te laten opmerken door hooggeplaatste verantwoordelijken van de gang van zaken op gebied van de liturgie in onze streken. Opiniëbladen en dagbladen, nl. *Tertio*, de *Gazet van Antwerpen* en het *Katholiek Nieuwsblad*, gaven kans aan de voor- en de tegenstanders van het werk dat we verrichten.

Het jaar 2008 was het jaar dat paus Benedictus XVI met het *Motu Proprio Summorum Pontificum* veel ruimte gaf aan wat vanaf toen de buitengewone vorm van de Mis word genoemd: de Mis volgens het Missaal van Johannes XXIII van 1962. Die vorm wordt ook de Tridentijnse Mis genoemd, omdat die zeer weinig verschilt met de Mis zoals ze werd gevierd volgens het missaal van het Concilie van Trente (1570). Deze vorm van de Latijnse Mis begon een beetje meer verspreid te worden, ook in de Sint-Jacobskerk van Antwerpen, de wieg van onze werkgroep. Maar onze werkgroep als dusdanig houdt zich niet bezig met die buitengewone vorm, wel met de *forma ordinaria*, de nieuwe liturgie volgens het missaal van Paulus VI van 1970, maar dan wel met veel plaats voor het Latijn.

De eerste Belgische bisschop die een pontificale Mis celebreerde voor onze ledendag

was Mgr. Johan Bonny in 2009, op onze achtste ledendag. En de negende ledendag gaf ons zelfs het genoegen voor het eerst een kardinaal in ons midden te mogen begroeten: de emeritus-aartsbisschop van Utrecht, Z. Em. Adrianus Kardinaal Simonis.

De komst van de aartsbisschop Mgr. André-Jozef Léonard dit jaar was dan de bekroning van lange en stille inspanningen: de kwaliteit van zijn conferentie werd door het aanwezige publiek sterk gewaardeerd, maar de spreker en hoofdcelebrant zelf was ook kennelijk tevreden van wat hij heeft kunnen meemaken. We zijn zo vrij om twee zinnen uit een brief van hem aan de organisatoren over te nemen:

« Met veel warmte en enthousiasme denk ik terug aan mijn bezoek in Antwerpen van 8 oktober ll. Ook dank ik alle aanwezigen voor hun vreugdevol meevieren. [...] In de hoop dat deze viering zich in de toekomst kan herhalen, zend ik u mijn hartelijke groeten in Christus. »

Bij wijze van slot zou ik graag enkele woorden willen citeren van een nieuwe medewerker van de VWHLL, de heer Pieter Vis, die in een studie over het Licht in de liturgie, die we binnenkort zullen publiceren, het volgende zei: « Dat wij ook meereizen naar het Hemelse Jerusalem in de lange stoet waar de Heilige Familie, de herders, de wijzen, de apostelen, profeten en herders ons al zijn voorgegaan. Dat ook wij in de duisternis ons dagelijks mogen omgeven voelen door het Licht van dit Christuskind. Dat Hij u wilt omstralen, zo wens ik u blijde Kerstdagen en een zalig Nieuwjaar toe! » ■

(dr.) P. François, pr.

De ars celebrandi

De tiende ledendag van de Vlaamse Werkgroep Hedendaagse Latijnse Liturgie op 8 oktober ll. werd geopend met een conferentie van onze aartsbisschop Mgr. André-Jozef Léonard in het koor van de Antwerp-

se Sint-Jacobskerk. Als titel van zijn voordracht koos hij “De ars celebrandi”. Het onderwerp was dan ook de eucharistieviering, waaraan de aartsbisschop onlangs een artikelenreeks wijdde in *Pastoralia*, het maandblad van het aartsbisdom (1).

Mgr. Léonard wees er allereerst op dat de liturgische regels wel belangrijk zijn, maar tenslotte is vooral de inhoud van belang. De regels vormen a.h.w. het skelet en respect ervoor zou een tweede natuur moeten zijn van de vierende gemeenschap. De aartsbisschop verwees daarbij naar de instructie *Redemptionis Sacramentum* (2004), waarvan de uitvoering in België urgent is. De rode draad hierin is de zorg voor de juiste “*actuosa participatio*” (actieve deelname).

In zijn betoog volgde Mgr. Léonard het verloop van de zondagse eucharistieviering. Eerst wees hij erop dat de kledij van de hoofdcelebrant de kazuifel is: de priester is immers met Christus bekleed. Hij waarschuwde ervoor dat de toevloed van vrouwelijke misdienaars geen drempel mag vormen voor mannelijke acolieten, te meer daar nogal wat priesterroepingen ontluiken in het directe contact met het altaar. De teksten van het *Gloria, Credo*, e.d. (die nu soms vervangen worden door dichterlijke alternatieven) dienen overal dezelfde te zijn. De aartsbisschop vergeleek geregeld de situatie in Vlaanderen met de praktijk in het Franstalige landsgedeelte en betreurde dat de liturgische houding in Vlaanderen vaak herleid wordt tot zitten. Nochtans vormen het knielen, zitten en opstaan geen turnoefeningen, wel een bidden met het lichaam (2). In de liturgie moet je ook kunnen zien, horen en zelfs ruiken (bewieroking).

Wat de woorddienst betreft, wees de spreker erop dat het Woord Gods nooit plaats mag maken voor profane teksten en herinnerde hij eraan dat het christendom geworteld is in het Oude Testament. De lezingen hieruit schrappen betekent her vallen in de vroeg-christelijke ketterij van Marcion. In het eucharistisch gebed dreigt de rol van de priester te vervagen als dit

luidop gebeden wordt door de hele gemeenschap. Mgr. Léonard wees er ook op dat liturgische misbruiken vaak ideologisch gemotiveerd zijn, bijv. om de idee te laten groeien dat de Kerk verder kan zonder het ambt (wat intussen bevestigd is door een recente petitie).

De aartsbisschop noemde ook enkele punten in de huidige liturgie die volgens hem verbeterd kunnen worden. Zo betreunde hij de vertaling van het Onzevader (met name “En leid ons niet in bekoring”) en zou volgens hem de vredesritus – geen “zoensessie”, maar een liturgische kus – beter vervroegd worden naar de offergang. Hierbij merkte Mgr. Léonard wel op dat liturgie moet groeien en niet mag omgegooid worden door “specialisten”.

De communie dient volgens de aartsbisschop bij voorkeur uitgereikt te worden door priesters en diakens. Gelovigen zijn vrij om de communie te ontvangen op de hand of op de tong, staande of geknield, maar moeten de hostie wel steeds ter plekke nuttigen. De communie onder twee gedaanten past volgens de spreker best bij kleine gemeenschappen. Na de communie moet er stilte heersen (wat overigens in de Tridentijnse liturgie niet voorzien was).

De aartsbisschop besloot zijn betoog met enkele samenvattende beschouwingen. Een “echte” mis moet de gelovigen optillen tot den hoge, tot de ontmoeting met God (3). Dit belet niet dat er een sfeer kan zijn van broederlijkheid. Na Vaticanum II werd er soms uitgegaan van een breuk in de liturgische praktijk, terwijl er volgens Mgr. Léonard nood is aan de hermeneutiek van de continuïteit of de hervorming van de hervorming. Tenslotte herinnerde hij er ook nog aan dat de priester in de liturgie geen animator is, maar een bemiddelaar (vandaar de zin van het celebreren *ad orientem*). ■

Kurt Priem, pr.

Nota's

1. Om te groeien in de ‘kunst van het vieren’ (*ars celebrandi*) – “Pastoralia”, sept. 2010-januari 2011.
2. Merkwaaardig genoeg bouwde ook de Anglicaanse bisschop van Lincoln, Rt.Rev. Christopher Lowson,

bij zijn aanstelling op 12 november ll. zijn homilie op de liturgische houdingen van “to sit, to kneel and to stand up”.

3. Mgr. Léonard ging als zodanig niet in op de taal van de liturgie, maar persoonlijk vind ik het ongepast de liturgie te vieren in het dialect. Een dergelijk taalgebruik tilt volgens mij de gelovigen niet op. Het succes van eucharistieveringen in het Leuvens of Brussels (toegejuicht door de media) wijst er m.i. op dat veel mensen de zin van de liturgie niet verstaan: het gaat er niet om met elkaar te keuvelen, maar om de ontmoeting met God.

Latijnse gebeden

Dit is een gebed tot de H. Geest, dat geschikt is vóór de studie of bij het begin van een les.

Veni, Sancte Spíritus, reple tuórum corda fidélium, et tui amóris in eis ignem accénde.

✠. Emítte Spíritum tuum, et creabúntur.

✠. Et renovábis fáciem terræ.

Orémus. Deus, qui corda fidélium Sancti Spíritus illustratióne docuísti, da nobis in eódem Spíritu recta sápere, et de eius semper consolatióne gaudére. Per Christum Dóminum nostrum.

✠. Amen.

Hier volgt de vertaling:

Kom, heilige Geest, vervul de harten van hen die in U geloven, en onsteek in hen het vuur van uw liefde.

✠. Zend uw Geest, dan komt er weer leven.

✠. Dan maakt Gij uw schepping weer nieuw.

Laat ons bidden. God, Gij hebt aan uw gelovigen het licht geschonken en de wijsheid van de heilige Geest. Leer ons onderscheiden wat goed is en laat ons ondervinden hoe zijn vertroosting onze vreugde is. Door Christus onze Heer.

✠. Amen.

Lezers vragen

Welk gezang past als tussenzang na de eerste lezing?

De psalm na de eerste lezing wordt in onze streken *tussenzang* genoemd en werd niet door iedereen vanaf het begin als een wezenlijk onderdeel van de Liturgie van het Woord beschouwd.

De eerste editie van de zangbundel *Zingt Jubilate* (1979), in gebruik voor de liturgische vieringen in Vlaanderen, voorzag soms psalmen als tussenzang waarvan de gezongen tekst afweek van het lectionarium (1). Dat was technisch nodig omdat de zangbundel toen alleen uit ritmische zang bestond, en de verzen van de psalmen allemaal een andere lengte hebben, en dus uit de pas velen van de ritmische melodiën.

In de loop van de jaren is men gaan beseffen dat het een misbruik is, tijdens de Liturgie van het Woord, teksten te nemen die niet uit de H. Schrift komen. Dat gold ook voor de psalm of de lofzang na de eerste lezing.

Als de tussenzang in het Gregoriaans gezongen wordt, is dat geen probleem, want de tekst van het *Graduale* wijkt niet af van de H. Schrift. Maar wanneer de tussenzang in de volkstaal gezongen wordt, moet het gepсалmodiëerd worden. Dat gebeurt door middel van een melodie die niet-ritmisch is, dat betekent dat die melodie gezongen kan

worden zowel op korte als op lange verzen. Dit wordt bereikt door een variërende aantal lettergrepen op dezelfde noot te zingen. Deze techniek heet *psalmodie*.

De nieuwste uitgave van *Zingt Jubilate* (2006) heeft dit gebrek rechtgezet en werd onder meer uitgebreid met psalmodiëen voor psalmen en lofzangen, die gebruikt moeten worden voor de tussenzang, indien gezongen.

Het is nu duidelijk dat niet om het even wat gezongen kan worden als psalm of lofzang na de eerste lezing, hoe vroom en traditioneel dan ook, maar uitsluitend de daartoe bestemde gezangen uit de goedgekeurde liturgische boeken. Hetzelfde zou gezegd kunnen worden in verband met het vers vóór het Evangelie. ■

(dr.) Pierre François, pr.

Nota's

1. Het officieel boek waar de liturgische lezingen in staan heet *Lectionarium*.

Mededelingen

- We zouden u dankbaar zijn indien u het lidgeld en het abonnement zou vernieuwen voor 2012 met bijgevoegd overschrijvingsformulier (indien dit de papieren versie is).
- Graag uw gebeden voor de (desnoods wonderbare) genezing van onze zieke voorzitter, Mgr. Luc De Maere.

Colofon

De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL) ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.

Redactie: Lange Nieuwstraat 73 — 2000 Antwerpen

Wetenschappelijk comité: mgr.dr. J.F. Lescrauwaet M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. J.M. Audenaert, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,

E-post: jacobus.antverpiae@pandora.be

Webpagina VLL: www.latijnseliturgie.nl (Nederlandse Vereniging voor Latijnse Liturgie)

Verantwoordelijke Uitgever: L. De Maere (op het redactieadres)

Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar

Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving IBAN: BE97 8900 2429 0649, BIC: VDSP BE91 met duidelijke vermelding van uw adres en 'Nieuwsbrief' resp. 'E-brief'.

U kan ook steeds een geschenkabonnement voor iemand aangaan!

© 2011 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie